

Proliferation (The FATF Recommendations). Paris : FATF, 2012–2025. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/fatfrecommendations/fatf-recommendations.html>

5. Transparency International. *Global Corruption Report 2001*. Edited by R. Hodess, J. Banfield, and T. Wolfe. Berlin: Transparency International, 2001. URL: https://files.transparencycdn.org/images/2001_GCR_Inaugural_EN.pdf

6. Financial Action Task Force (FATF). *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures – People’s Republic of China: Fourth Round Mutual Evaluation Report*. Paris : FATF, 2019. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-china-2019.html>

7. Li Xi. “Report on the Work of the Central Commission for Discipline Inspection at the Fourth Plenary Session of the 20th CCDI.” *Xinhua News Agency*, February 27, 2025. URL: <https://archive.ph/sBwtB#selection-24.0-445.143>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-585-6-52>

Назарчук О. М.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ У СТАНОВЛЕННІ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ

Республіка Корея (РК) – держава утворена на рунах війни 1950–1953 рр. на Корейському півострові сьогодні є однією з найпрогресивніших країн цивілізованого світу. Це стосується як її економіки, так і суспільно-політичного ладу, що сформувалися багато в чому в результаті діяльності президента Пак Чон Хі (Park Chung Hee) зокрема, так і нової загальнонаціональної південнокорейської еліти загалом. Симбіоз авторитарного лідерства та національної відданості стали ключовими факторами подолання економічної стагнації, корупції, неефективного управління, залежності від зовнішньої допомоги та перетворення країни на одного із «східноазійських тигрів».

Аналіз ролі національної еліти в економічному зростанні Південної Кореї дозволяє виділити ключові аспекти її діяльності, пов'язані як із конфліктністю, так і здатністю до співпраці, взаємодією між політичними та економічними елітами (державною бюрократією, власниками великого бізнесу), визнанням важливості державних ініціатив та практичних дій.

Особливий інтерес при цьому становить подвійний аспект корейського досвіду: з одного боку, ефективність загальнонаціонального політичного керівництва у досягненні економічних цілей, з іншого – ризику концентрації влади, притаманні авторитарному режиму.

Генерал Пак Чон Хі прийшов до влади в результаті військового перевороту 16 травня 1961 року [13]. Невеликій кількості молодих офіцерів, вдалося скинути уряд, який мав владу над 600-тисячною армією [11].

Гаслами заколотників були: антикомунізм, боротьба з корупцією, подолання бідності й встановлення економічної самодостатності Республіки Корея [8, с. 189]. Режим Пака назвав цей переворот «військовою революцією для відновлення нації» [9].

Багато корейців підтримали переворот, сподіваючись залишити у минулому бідність і труднощі, пов'язані з наслідками японської колонізації, Корейської війни та невдалих реформ попередніх адміністрацій. Більш того, ідеї антикомунізму та модернізації стали основою для співпраці між військовими та інтелектуальною елітою.

Після захоплення влади Пак Чон Хі швидко зміцнює свою позицію, використовуючи армію та розширюючи вплив серед військових, оскільки для реалізації планів Паку необхідна була політична еліта лояльна до нього.

Нова влада встановила контроль над інформаційною елітою: медіа стали інструментом пропаганди, уряд використовував їх для підтримки режиму. Пак вів цілеспрямовану політику обмеження впливу попередніх економічних еліт, які підтримували стратегію імпортозаміщення адміністрації колишнього президента Лі Синмана [12].

Застосовуючи антикомуністичну ідеологію національної безпеки, Пак придушував своїх опонентів, переслідував політичних ворогів, засуджуючи їх до ув'язнення, а іноді й до страти [9].

Нова еліта створила структури, які стали ключовими не лише для централізації влади, а й для запуску динамічної економіки. Це визнавалось й іноземними експертами, наприклад, послом США у РК С. Бергером, який зазначав наступне у листі до державного секретаря США Д. Раска від 15 грудня 1961 р.: «Я вважаю, що політична ситуація тепер досить стабільна... Коли хунта прийшла до влади у травні, майже ніхто не знав, хто вони і що вони планують. Тепер вони утвердилися як

група здатних, енергійних і відданих людей, які прагнуть здійснити справжні реформи, закласти основи для чесного та ефективного уряду і повернути представницьке правління...» [1].

30 серпня 1963 року Пак залишив військову службу і висунув свою кандидатуру на президентських виборах від створеної ним Демократичної Республіканської партії (ДРП).

17 грудня 1963 року Пак Чон Хі офіційно обійняв посаду президента Республіки Кореї, проголосивши курс на модернізацію країни. Цей період отримав назву «керованої демократії».

Для досягнення цілей модернізації країни були залучені дві ключові групи еліт: технократи з досвідом у плануванні та економічних реформах, колишні генерали, менеджери і професійні адміністратори, вмотивовані досягненням поставлених цілей.

Вагомим елементом ефективності нової еліти була й система регулярного навчання: урядовці проходили стажування за кордоном, опановуючи адміністративні практики західного зразка та застосовуючи набутий досвід.

Втім, важливо визнати й деяку неоднозначність ролі технократів у політичному процесі: з одного боку, вони мали значний вплив завдяки своїм знанням та досвіду, а з іншого – були обмежені рамками політичної системи.

Суттєва роль технократів і бюрократії виявила себе, зокрема, у реалізації такої основоположної економічної стратегії РК, як забезпечення експортно-орієнтованої моделі розвитку. Концепцію цих реформ сформував Чан Кі Йон, ключова фігура в економічній команді президента. Саме він запропонував стратегію експортно-орієнтованої індустріалізації, натхненну японським досвідом [5, с. 27–28].

Для реалізації амбітних планів уряд створив умови для розвитку великих багатопрофільних корпорацій, відомих як чеболі (за прикладом корпорацій Samsung, Hyundai, LG ін.). При цьому, одним із аспектів взаємодії між урядом і великим бізнесом стала концепція “взаємних заручників” (mutual hostages), коли кожна зі сторін залежить від іншої, не здатна повною мірою здобути перевагу, й тому вони змушені співпрацювати [6, с. 199].

Успіх економічних реформ був неможливим без американської допомоги та тісної співпраці зі США, відносини з якими стали опорою для зовнішньої стабільності й економічного розвитку РК [10].

При цьому, Корея не слідувала бездумно американським порадам, а намагалася розробити власну незалежну стратегію економічного розвитку [7, с. 6].

Пак, як колишній військовий японської армії, мав й особисту прихильність до Японії [8, с. 192]. Загалом вся японська військова культура

вирішальним чином сформувала повоєнне покоління військових лідерів Кореї [4]. Але політика нормалізації відносин з Японією почала викликала спротив серед корейців, зокрема, студентів та інтелектуалів.

Втім, попри внутрішньосупільну опозицію, співпраця з Японією сприяла модернізації РК. Японія виплатила РК багатомільйонні компенсації за свою окупацію та одночасно інвестувала у корейську економіку. До того ж важливого значення набула не тільки фінансова допомога, надана Японією, а й доступ до японських технологій.

Окрім цього, успіх РК був зумовлений й низкою неекономічних факторів. Зокрема, соціально-культурними змінами у суспільстві. Влада формувала не тільки економічну основу країни, а й національну ідентичність, впливаючи на соціальні структури, культуру, освіту. Еліта на чолі з Паком була мотиватором змін, спрямованих на збереження й вдосконалення корейських культурних традицій і зміцнення національної єдності [9].

Пак наголошував, що корейцям необхідно стати новими людьми, щоб бути рушійною силою для модернізації промислових, економічних, культурних і соціальних структур, знищення старих вад і корупції, реалізації необхідних соціальних реформ для подолання занепаду моралі [8, с. 190].

Паралельно посилюються авторитарні тенденції. Однією з причин була необхідність, на думу Пака, боротьби з політичними опонентами.

У 1971 році, незважаючи на опозиційні протести, Пак Чон Хі втретє стає президентом.

21 листопада 1972 року в умовах воєнного стану було проведено референдум, на якому схвалили нову Конституцію, що набрала чинності 26 грудня 1972 року, поклавши початок Четвертій Республіці.

При цьому з'являються нові проблеми в середині президентської команди. Показовим стає конфлікт між Кім Чже Гю, який у грудні 1976 став директором Корейського центрального розвідувального управління (КЦРУ) та головою Служби безпеки президента Пака – Ча Чі-чулем, який почав активно втручатися у діяльність розвідувального управління. Конфлікт став відображенням боротьби за владу та розбіжностей у підходах можновладців, як реагувати на внутрішні проблеми, включно із зростаючою опозицією до режиму.

У 1978 році Пак Чон Хі був переобраний на новий президентський строк. Проте результати парламентських виборів того ж року продемонстрували зростаюче суспільне невдоволення. Жорстке протистояння між владою та опозицією підняло чергову протестну хвилю серед студентів. Почалися масові акції у містах Пусан і Масан, охопивши весь регіон, де раніше Пак користувався підтримкою.

Кульмінацією конфлікту стало вбивство Пак Чон Хі 26 жовтня 1979 року Кім Чже Гю під час чергового гострого обговорення методів придушення протестів.

Після арешту Кім Чже Гю заявив, що його вчинок був продиктований патріотичними мотивами та прагненням до демократії. Цей інцидент продемонстрував глибокий розколи серед правлячої еліти, де одні підтримували посилення репресій, а інші прагнули до більш відкритої політичної системи, стабільності та зменшення насильства.

Як стало зрозуміло, незважаючи на економічний прогрес, політичний режим Пака Чон Хі поступово став нестабільним, зокрема, через внутрішні конфлікти в еліті та зростаюче невдоволення населення.

Роль політичної і державної еліти у процесі економічного зростання Республіки Корея важко переоцінити: від визначення цілей економічної політики, галузей для розвитку й експорту, орієнтирів для підприємств до прямого державного регулювання й контролю. Політична еліта на чолі з Пак Чон Хі стала не лише ініціатором і координатором амбітних економічних реформ, а змогла їх здійснити, виконавши стратегічну, організаційну, мобілізаційну, інтегративну функції.

Адміністрації Пака вдалося підготувати еліту, яка, навіть за складних соціально-економічних і політичних умов, знаходила можливість реалізації економічних завдань та планів економічного розвитку, що вивели країну на передові рубежі сучасного світу.

Літераура:

1. Погорелова І., Дудко І. «Як США допомагали відновити Республіку Корея: уроки для України». *ГО Інститут американістики*. 2024. URL: https://inam.org.ua/pdf/Institute_of_American_Studies_How_did_USA_help_rebuild_Republic_of_Korea_in_Ukrainian.pdf (дата звернення: 11.01.2025).

2. Berger S. “Letter from the Ambassador to Korea (Berger) to Secretary of State Rusk” Seoul, December 15, *Foreign Relations of the United States, 1961–1963*, 1961. Vol. XXII. URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v22/d249> (accessed January 21, 2025).

3. Biography Park Chung Hee 1917-1979, *Wilson Center Digital Archive*. URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/people/park-chung-hee> (accessed January 21, 2025).

4. Dudko I. and Pohorielova I. (2024), “On the issue of trends of the post-war reconstruction of South Korea: experience for public administration in Ukraine”. *Державне управління*. 2024. № 1(19). P. 15–21. URL: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-3/22> (accessed January 21, 2025).

5. Eckert C. J. Park Chung Hee and Modern Korea: The Roots of Militarism 1866–1945. *Harvard University Press*. 2016. URL: https://londonkoreanlinks.net/book_item/park-chung-hee-and-modern-korea/ (accessed January 21, 2025).
6. Irwin D. A. From Hermit Kingdom to Miracle of the Han: Policy Decisions that Transformed South Korea into an Export Powerhouse. *Working Paper 29299. National Bureau of Economic Research*. 2021. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w29299/w29299.pdf (accessed January 21, 2025).
7. Kang D. Cut from the same cloth. Bureaucracies and rulers in South Korea, 1948–1979, in Y.-S. Chang and S.H. Lee (eds.), *Transformations in Twentieth Century Korea* (1st ed.), Routledge, London, 2006. Pp. 186–218. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203968277>
8. Kim H.-A. Korea's development under Park Chung Hee: rapid industrialization, 1961–1979, London : Routledge Curzon, 2004. P. 271.
9. Lee E.-J. The 1960s in South Korea: Modernisation, Nationalism and the Pursuit of Democratisation. *International Quarterly for Asian Studies*, 2021. № 52 (3–4), Pp. 187–205. URL: <https://doi.org/10.11588/iqas.2021.3-4.16181>
10. Moon S. The Cultural Politics of Remembering Park Chung Hee. *Asia-Pacific Journal*, 2009. Volume 7, № 5. URL: <https://apjjf.org/seungsook-moon/3140/article> (accessed January 21, 2025).
11. Savada A. and Shaw W. South Korea: A Country Study. Washington : *GPO for the Library of Congress*. 1990. URL: <https://countrystudies.us/south-korea/> (accessed January 21, 2025).
12. Steinberg D. I. Foreign aid and the Development of the Republic of Korea: The effectiveness of the concessional assistance. *AID Evaluation Special Study*. 1985. № 42, Washington : U.S. Agency for International Development. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnaal075.pdf (accessed January 21, 2025).
13. Tokola M. (2017). The case of South Korea. *Special Forum*. 24 April. URL: <https://theasanforum.org/the-case-of-south-korea/> (accessed January 21, 2025).